

Til: PMR

Dato: 19.04.2018

Saksbehandler:

Anne-Brit Strandset

Forslag til endringer i litteratur, hjelpemidler, læringsutbytte og fagbeskrivelser for høsten 2018.

Det er innkommet forslag til endringer i litteratur og læringsutbytte fra studieårsansvarlige og ansvarlige faglærere. Endringsforslagene presenteres i dette notatet, sortert etter studieår i kronologisk rekkefølge. Vedtatte endringer vil normalt ikke tre i kraft før påfølgende semester.

INNHOLDSLISTE

Side: 2-3.....	FØRSTE STUDIEÅR
	1. JUS1211 fast eiendom
Side: 3-10	ANDRE STUDIEÅR
	1. JUS2211 forvaltningsrett
Side 10-	TREDJE STUDIEÅR
Side 10-19.....	FJERDE STUDIEÅR
	1. JUS4122 rettssosiologi
	2. JUS4211 Sivilprosess
Side 19-22	NORSKE VALGEMNER
	1. JUR1511/JUS5511 Arbeidsrett

2. JUR1280/JUS5280 Internasjonal privatrett
3. JUS5980 Skatterett II
4. JUS5982 Skatterett III

Side: 22-39 ENGELSKE VALGEMNER

1. JUS5680 Internet Governance
2. JUS5540 Public International law
3. JUS5641 Electronic Communications Law
4. JUS5870 Arbeidsrett

Side: 39-40 EMNELEVERANSER TIL ANDRE STUDIEPROGRAM

1. HUMR5502 Menneskerettigheter
2. HUMR5131 Menneskerettigheter
3. HUMR5132 Human Rights Law in Context

FØRSTE STUDIEÅR

JUS1211 fast eiendoms rettsforhold:

Faglærer: Geir Stenseth

Forslag om alternativ hovedlitteratur til faget Fast eiendoms rettsforhold (JUS1211) - kommentar av faglærer Eirik Østerud

Ansvarlig faglærer Geir Stenseth har fremmet forslag om ny alternativ hovedlitteratur til fagområdet Fast eiendoms rettsforhold på JUS1211 med virkning fra og med høsten 2018. Forslaget er fremmet etter høring av øvrige faglærere Endre Stavang og undertegnede. Jeg er forespurt om å gi en skriftlig kommentar til forslaget.

Forslaget innebærer at følgende inntas som alternativ hovedlitteratur:

- Endre Stavang & Geir Stenseth, *Fast Eiendoms Tingsrett*, Gyldendal Juridisk, Oslo 2016. (316 s). (Stavang/Stenseth)
- Kirsti Strøm Bull & Nikolai K. Winge, *Fast eiendoms rettsforhold -Kort forklart*, 2. utg., Oslo 2015, kapittel 4.3 (Allmenninger), 4.6 (Allemannsrett), 5 (Det offentliges regulering vedrørende fast eiendom og 11 (Tomtefeste). (35 s). (Bull/Winge)

Forslaget er et tiltenkt alternativ til gjeldende hovedlitteratur Thor Falkanger, *Fast eiendoms rettsforhold*, 5. utgave Oslo 2016. (Falkanger 2016)

Både Falkanger 2016 og forslaget Stavang/Stenseth + Bull/Winge vil, etter den gjennomførte fagutvidelsen våren 2018, suppleres med følgende:

- Hans Chr. Bugge: *Lærebok i miljøforvaltningsrett*, 4. utg., Universitetsforlaget 2015, pkt 8,6 og 8.9 (21 s) (Bugge)
eller
Inge Lorange Backer, *Innføring i naturressurs- og miljørett*, 5. utg., Gyldendal 2011, kapittel X, avsnitt 7 («Erstatning til grunneiere og rettighetshavere») og kap X, avsnitt 4 («Artsforvaltning») (10 s) (Backer)
- Sven Ole Fagernæs: "Høyesteretts rolle ved utviklingen av ekspropriasjons- og reguleringsretten - en juridisk historie om bygging av et land", *Festskrift til Høyesterett, Lov Sannhet Rett*, Universitetsforlaget 2015, side 650-680. (30 s) (Fagernæs)
- Thor Falkanger, *Landbruksrett*, Universitetsforlaget 2013, kapittel 8 (Beite og beitearealer) (7 sider) og kapittel 12 (Jakt og fangst og fiske) (13 s) (Falkanger 2013)

Stavang/Stenseths bok er blant annet tiltenkt som basislitteratur i statisk tingsrett for jusstudenter. Boken er allerede obligatorisk pensumlitteratur i faget Tingsrett ved Høgskolen i Innlandet.

Forslaget Stavang/Stenseth dekker læringskravtemaene angitt med dybdekravet «god kunnskap om» før fagutvidelsen våren 2018. Stavang/Stenseth inneholder også et kapittel om ekspropriasjon og offentlige rådighetsreguleringer. Dette temaet ble inntatt i læringskravene våren 2018. Øvrige temaer etter fagutvidelsen våren 2018 dekkes av Bugge el. Backer/Fagernæs/Falkanger 2013. Tilsvarende er tilfellet for Falkanger 2016.

I Stavang/Stenseth er læringskravtemaene angitt med dybdekravet «kunnskap om» omhandlet i varierende grad. I Bull/Winge behandles disse temaene i tråd med kunnskapskravet.

I både Falkanger 2016 og i Stavang/Stenseth behandles sentrale læringskrav oversiktlig, grundig og pedagogisk. Forfatterens dekning og betoning av ulike undertemaer varierer naturlig nok noe. I Falkanger 2016 er fremstillingen av temaer angitt under læringskravene med betegnelsen «kunnskap om» for øvrig mer omfattende enn i Bull/Winge og mer omfattende enn skillet mellom «god kunnskap» og «kunnskap» tilsier.

Falkanger 2016 og Stavang/Stenseth skiller seg fra hverandre i fremstillingsform. I Falkanger 2016 er innfallsvinkelen mer rendyrket rettsdogmatisk og nasjonal. I Stavang/Stenseth er perspektivet videre og den rettsdogmatiske fremstillingen suppleres undertiden med rettsfilosofiske, rettsøkonomiske, rettshistoriske og komparative kommentarer og betraktninger. Både Falkanger 2016 og Stavang/Stenseth inneholder grundige kilderegistre.

Forslaget til ny alternativ hovedlitteratur dekker etter dette fagområdets læringskrav. Forslaget er et godt alternativ til gjeldende hovedlitteratur. Det er en fordel at fremstillingsformene i forslaget og i gjeldende hovedlitteratur er noe forskjellige da alternativene formentlig vil appellere til ulike studenter. At studentene velger, eksponeres for og diskuterer ulike fremstillingsformer kan bidra til å øke deres læringsutbytte.

Jeg anbefaler derfor at forslaget til ny alternativ hovedlitteratur til fagområdet Fast eiendoms rettsforhold i JUS1211 vedtas.

Eirik Østerud (faglærer i Fast eiendoms rettsforhold)

5. april 2018

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

- (1) Forslag til alternativ hovedlitteratur (alternativt til Thor Falkanger: Fast eiendoms rettsforhold, Universitetsforlaget, 5. utgave, Oslo 2016):

Endre Stavang og Geir Stenseth: Fast eiendoms tingsrett, Gyldendal Juridisk, Oslo 2016. 316 sider.

Boken vil fullt ut dekke de læringskrav studentene skal ha «god kunnskap om» (bortsett fra de nye læringskravene fra våren 2018, som vil bli dekket gjennom eget kompendium som tillegg både til denne boken og Falkangers bok)

De læringskrav i faget som studentene skal ha «kunnskap om» dekkes også i den foreslåtte boken, men da gjerne delvis og knyttet til et annet overordnet tema. For i tillegg å gi studentene samlede oversikter over

de læringskrav studentene skal ha «kunnskap om», foreslås at den nye alternative hovedlitteraturen suppleres med:

Kirsti Strøm Bull og Nikolai K. Winge: Fast eiendoms rettsforhold: kort forklart, Universitetsforlaget, 2. utg., Oslo 2015 kapittel 4.3 (Allmenninger»), 4.6 («Allemannsrett»), 5 («Det offentliges regulering vedrørende fast eiendom») og 11 («Tomtefeste»). Til sammen 35 sider

Strøm Bull og Winges bok er eksisterende innføringslitteratur som studentene antas å skaffe seg under enhver omstendighet.

Samlet vil den alternative hovedlitteraturen da representere 422 /411 sider, dvs. avrundet 38 sider per studiepoeng, som følger:

Endre Stavang og Geir Stenseth, Fast eiendoms tingsrett: 316 sider

Kirsti Strøm Bull og Nikolai K. Winge, Fast eiendoms rettsforhold: kort forklart: 35 sider

Kompendiumlitteratur: henholdsvis 71 sider (alternativ Bugge) eller 60 sider (alternativ Backer)

Som vedlegg følger en kommentar fra faglærer Eirik Østerud til forslaget til alternativ hovedlitteratur.

(1) Rettelse i nåværende hovedlitteratur:

Nåværende hovedlitteratur av Thor Falkanger er i de publiserte læringskravene angitt med uriktig utgivelsesårstall. Rett angivelse skal være:

Thor Falkanger: Fast eiendoms rettsforhold, 5. utgave, Oslo 2016.

Totalt antall sider hovedlitteratur:

422/411 sider / 11 studiepoeng

ANDRE STUDIEÅR

JUS2211 Forvaltningsrett:

Ansvarlig lærer:

Her er gjeldende kunnskapskrav – med forslag om endringer ut fra de pensumendringene som ble gjort i fjor:

Alminnelig forvaltningsrett

Beskrivelse av fagområdet

Den alminnelige forvaltningsrett handler om den offentlige forvaltning og dens forhold til borgerne. Emnet viser hvordan problemstillinger av generell karakter trer frem på tvers av de tallrike rettsreglene i den spesielle forvaltningsrett og hvordan alminnelig rettskildelære preger arbeidet med dette stoffet – gjennom lovtolkning og på annen måte.

På grunnlag av de konstitusjonelle reglene behandles de sentrale reglene om organisasjon og oppgaver, saksbehandling og materiell kompetanse i den offentlige forvaltning. Reglene om forvaltningsvedtak behandles særlig inngående. Også EØS-retten og internasjonale menneskerettigheter trekkes inn (som del av norsk rett) der de etter sitt eget innhold hører hjemme i den alminnelige forvaltningsrett.

Emnet skal gi en del av grunnlaget for studiet av miljørett og velferdsrett, og en del av eksemplene som skal belyse de alminnelige problemstillinger er hentet derfra.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

- Forholdet mellom alminnelig og spesiell forvaltningsrett
- Sentrale hensyn ved vurdering av forvaltningens oppbygning og virksomhet (særlig rettssikkerhet, styring og effektivitet)
- Reglene om delegasjon og intern styring i forvaltningen
- Reglene om offentlighet
- Forvaltningslovens sentrale regler, særlig om anvendelsesområde, utredningsplikt, habilitet, varsling, partsoffentlighet, vedtak, underretning, begrunnelse og klage
- Reglene om omgjøring av forvaltningsvedtak
- Kravet til rettslig grunnlag for avgjørelser (kompetanse) og faktiske handlinger (tillatelse), herunder legalitetsprinsippet
- Reglene om vilkår for begunstigende forvaltningsavgjørelser

- Hjemmelstolkning og grensene for forvaltningens materielle kompetanse, herunder skillet mellom kompetanse og frihet til (ikke) å bruke den, og kravet til korrekte fakta
- Reglene om ugyldighet
- Domstolens kompetanse til å prøve forvaltningens konkrete lovanvendelse (subsumsjonen) og deres tilbakeholdenhet med å bruke kompetansen

Studenten skal ha kjennskap til:

- Forvaltningens oppbygning og oppgaver
- Tjenestemennenes lojalitetsplikt og ytringsfrihet
- Forvaltningens virkemidler (forbud, påbud, tillatelser, vilkår, økonomiske ytelser, tjenester m.v.)
- Forvaltningens regler om forskrifter
- Reglene om forvaltningens bruk av løfter og avtaler
- Reglene om erstatning for ugyldige forvaltningsvedtak
- Generelle og prinsipielle spørsmål om domstolens kompetanse til å prøve forvaltningens lovanvendelse
- Systemet for tilsyn og kontroll med forvaltningen, derunder statskontroll med kommunene, Sivilombudsmannens kontroll og hvordan forvaltningsrettslige spørsmål kommer opp for og skal behandles av domstolene
- Etske spørsmål som ansatte i offentlig forvaltning kan bli stilt overfor

Ferdigheter

Ut fra en forståelse av forvaltningsrettens begreper, perspektiver og struktur, skal studenten kunne:

- Identifisere forvaltningsrettslige problemstillinger i et saksforhold
- Drøfte og løse slike problemstillinger

- Analysere forvaltningsvedtak og vurdere vedtakenes gyldighet i lys av rammer gitt i Grunnloven, menneskerettighetskonvensjoner, lover og forskrifter
- Formulere og formidle kunnskaper om forvaltningsrettslige problemstillinger
- Drøfte og ta stilling til rettslige og rettspolitiske spørsmål som ligger i skjæringspunktet mellom hensynet til rettssikkerhet, demokrati og offentlig styring
- Reflektere over etiske problemstillinger i forvaltningen

Generell kompetanse

Studenten skal kunne:

- Forholde seg til forvaltningsrettslige spørsmål som de møter senere i studiet og i praksis, i saksbehandling, rådgivning og utredning
- Håndtere samspillet mellom privat og offentlig rett i forholdet mellom forvaltning og borger

Se semestersiden for [hoved- og tilleggslitteratur](#)

Hoved- og tilleggslitteratur

Torstein Eckhoff og Eivind Smith; Forvaltningsrett, 10. utgave Universitetsforlaget 2014

Kapitler som dekker temaer studentene skal ha «god forståelse» av:

Kapittel 1 Presentasjon av forvaltningsretten (17 s)

Kapittel 2 Noen grunnbegreper (14 s)

Kapittel 3 Momenter til vurderingen av forvaltningens virksomhet (12 s)

Kapittel 6 Forvaltningsorganene (20 s)

Kapittel 8 Organisasjons- og instruksjonsmyndighet (23 s)

Kapittel 9 Delegasjon og annen kompetansetildeling (15 s)

Kapittel 11 Generelle krav til forvaltningens saksbehandling (13 s)

Kapittel 12 Habilitet (14 s)

Kapittel 13 Offentlighet for forvaltningens saksdokumenter (16 s)

Kapittel 15 Forvaltningsloven og andre regler om saksbehandlingen (7 s)

Kapittel 16 Noen grunnbegreper i forvaltningsprosessen (12 s)

Kapittel 17 Forberedelse av enkeltvedtak (18 s)

Kapittel 18 Vedtak, begrunnelse og underretning (8 s)

Kapittel 19 Klage til overordnet forvaltningsorgan (14 s)

Kapittel 20 Omgjøring uten klage (13 s)

Kapittel 23 Rettslig grunnlag for forvaltningens virksomhet Legalitetsprinsippet mv. (24 s)

Kapittel 24 Hvor lang rekke forvaltningens kompetanse? Myndighetsoverskridelse (49 s)

Kapittel 25 Kompetanse til å sette vilkår som medfører plikter (8 s)

Kapittel 29 Ugyldighetsgrunner (16 s)

Kapittel 33 punkt III Domstolskontroll (6 s)

Sum antall sider: 349

Kapitler som dekker temaer som studentene skal ha «kjennskap» til:

Kapittel 4 Forvaltningens oppgaver og virkemidler (17 s)

Kapittel 7 Offentlige tjenesteforhold og verv (22 s)

Kapittel 10 Bevillingsmyndighet og kompetanse til å påføre stat og kommune økonomiske forpliktelser (11 s)

Kapittel 14 Taushetsplikt til vern for private interesser (7 s)

Kapittel 22 Forvaltningslovens regler om forskrifter (15 s)

Kapittel 26 Avtalekompetanse mv. (17 s)

Kapittel 27 Konsesjoner og andre tillatelser (12 s)

Kapittel 30 Følger av ugyldighet (15 s)

Kapittel 32 Tilsyn og kontroll med forvaltningen mv (19 s)

Kapittel 33 punkt I, II, IV, V, VI Domstolskontroll (16 s)

Sum antall sider: 151

Pensum utgjør til sammen 500 sider

Kapitler som faller utenfor pensum:

Kapittel 5 Forvaltningens historiske utvikling (13 s)

Kapittel 21 Dekning av saksomkostninger (3 s)

Kapittel 28 Støtte, tjenesteytelser og monopolisert forretningsvirksomhet (10 s)

Kapittel 31 Håndheving av vedtak og regler (6 s)

eller

Hans Petter Graver; Alminnelig forvaltningsrett, 4. utgave Universitetsforlaget 2015

Kapitler som dekker temaer studentene skal ha «god forståelse» av:

Kapittel 1 Innledning (9 s)

Kapittel 4 Grunnleggende forvaltningsrettslige prinsipper (2 s)

Kapittel 5 Legalitet (9 s)

Kapittel 6 Kontradiksjon og forsvarlig saksbehandling (24 s)

Kapittel 7 Nøytralitet og saklighet (16 s)

Kapittel 8 Forholdsmessighet (10 s)

Kapittel 9 Innholdsmessige prinsipper (9 s)

Kapittel 11 Reglene om instruksjonsmyndighet (21 s)

Kapittel 12 Reglene om delegering av myndighet (8 s)

Kapittel 15 Forvaltningsskjønnet (27 s)

Kapittel 16 Vilkår (14 s)

Kapittel 18 Forvaltningsloven og offentleglova (7 s)

Kapittel 19 Forvaltningslovens virkeområde (9 s)

Kapittel 20 Habilitet (18 s)

Kapittel 21 Informasjonsregler: innsynsrett og taushetsplikt (26 s)

Kapittel 22 Forvaltningens informasjons- og veiledningsplikt (21 s)

Kapittel 23 Virkeområde til forvaltningslovens regler om enkeltvedtak (16 s)

Kapittel 24 Partsbegrepet (5 s)

Kapittel 25 Saksbehandling enkeltvedtak – generelle synspunkter (8 s)

Kapittel 26 Kontradiksjon, varsel, innsyn og uttalerett (45 s)

Kapittel 28 Krav til avgjørelsen (7 s)

Kapittel 29 punkt 29.1 til 29.8 Administrativ overprøving – omgjøringsadgang (38 s)

Kapittel 31 Ugyldighet (26 s)

Sum antall sider: 375

Kapitler som dekker temaer som studentene skal ha «kjennskap» til:

Kapittel 2 Etikk (17 s)

Kapittel 3 Forvaltningens oppgaver (28 s)

Kapittel 10 Organisering av forvaltningen (9 s)

Kapittel 13 Forvaltningens virkemidler (10 s)

Kapittel 14 Virkemidlenes rettsgrunnlag (35 s)

Kapittel 17 Uskrevne krav til saksbehandlingen (8 s)

Kapittel 30 Saksbehandling ved forskrifter (7 s)

Kapittel 32 Det offentliges erstatningsansvar (19 s)

Kapittel 33 Systemer for tilsyn og kontroll med forvaltningen (6 s)

Sum antall sider: 139

Pensum utgjør til sammen 514 sider

Kapitler som faller utenfor pensum:

Kapittel 27 Bevis og vurdering av faktum (16 s)

Kapittel 29 punkt 29.9 Administrativ overprøving – omgjøringsadgang (10 s)

FJERDE STUDIEÅR

JUS4122 Retssosiologi:**Ansvarlig faglærer:****Hovedlitteratur**

Litteraturen finner man i boken "Rettsociologi - klassiske og moderne perspektiver", av Hammerslev og Rask Madsen (red) og "Retten i Samfunnet. En innføring i rettsosiologi av Thomas Mathisen, samt artikler som er elektronisk tilgjengelig.

1. Introduksjon

Hammerslev, Ole og Rask-Madsen, Mikael (2013) Introduction. I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), Rettsociologi – klassiske og moderne perspektiver. Hans Reitzels Forlag: København, s. 13-31.

Sand, Inger Johanne (2017) **Kapittel 5, Retten som tekster og Språk I Rett, samfunn og legitimitet**, Oslo: Universitetsforlaget, 2017

Mathiesen, Thomas (2011). Retten i Samfunnet. En innføring i rettsosiologi. Pax Forlag. ISBN 978-82-530-3415-7. s. 37-140.

2. Rettsosilogisk teori: rettens form og funksjon, makt og kjønn

Hammerslev, Ole (2013): Max Weber. I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), Rettsociologi – klassiske og moderne perspektiver. Hans Reitzels Forlag: København, s. 213 – 232.

Dalberg-Larsen, Jørgen (2013): Jürgen Habermas og den moderne stats krise. I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), Rettsociologi – klassiske og moderne perspektiver. Hans Reitzels Forlag: København, s. 297-315.

Hammerslev, Ole og Mathisen, Thomas (2013) Marxistisk Rettssociologi. I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), Rettssociologi – klassiske og moderne perspektiver. Hans Reitzels Forlag: København, s. 181-198.

Ugelvik, Thomas (2013). Michel Foucault: juridiske magtformer og det juridiske subjekt, I: Ole Hammerslev & Mikael Rask Madsen (red.), **Rettssociologi**. Hans Reitzels Forlag. ISBN 87-412-5634-4. kapittel.

Solbrække, Kari Nyheim og Helene Aarseth (2006): "Samfunnsvitenskapens forståelser av kjønn". I: *Kjønnsforskning : en grunnbok*. Jørgen Lorentzen og Wencke Mühleisen (red.). Oslo: Universitetsforlaget. S. 63-76

3. Den juridiske profesjon i et sosiologisk perspektiv

Bertilsson, Margareta (2013): Den juridiske profession i et sociologisk perspektiv. I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), Rettssociologi – klassiske og moderne perspektiver. Hans Reitzels Forlag: København, s. 659 – 680.

Rinde, Harald (2008): «En næring vokser frem». I Espeli, Næss og Rinde 2008, s. 88-89. I Harald Espeli, Hans Eyvind Næss og Harald Rinde. *Våpendrager og veiviser. Advokatenes historie i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget. S 65-91

Graver, Hans Petter (2018). Dommeren som likte roser. [Lov og Rett](#). ISSN 0024-6980. s 88- 111

4. Velferd og medborgerskap

Baier, Matthias (2013): Nyere Nordisk rettsociologi . I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), Rettsociologi – klassiske og moderne perspektiver. Hans Reitzels Forlag: København, s. 139-161.

Skilbrei, May-Len Østbye (2016). Rettighetskamper i prostitusjonsfeltet: Hvem sin rett til hva står på spill?, I: Ingunn Ik Dahl & Vibeke Blaker Strand (red.), Rettigheter i velferdsstaten. Begreper, trender, teorier. Gyldendal Juridisk. ISBN 978-82-05-48452-8. Kapittel 8. s 183 – 201

Hellum, Anne og Taj, Farhat (2014): Norsk-pakistanske kvinner i rettslige klemme. I: Hellum/Köhler-Olsen (red.), *Like rettigheter – ulike liv*. Gyldendal: Oslo, s.389-413.

Rønning, Olaf Halvorsen (2018). "Legal Aid in Norway." *Outsourcing Legal Aid in the Nordic Welfare States*. Palgrave Macmillan, Cham, 2018. s. 15-41.

Hammerslev, O., & Rønning, O. H. (2018). «Outsourcing Legal Aid in the Nordic Welfare States” In *Outsourcing Legal Aid in the Nordic Welfare States* (pp. 1-13). Palgrave Macmillan, Cham. S. 311-326.

5. Rettens globalisering og rettspluralisme

Thuesen, Frederik, Retsantropologi og Global Retspluralisme, I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), *Retssociologi – klassiske og moderne perspektiver*. Hans Reitzels Forlag: København, s. 559-572.

Nafstad, Ida. "Gypsy law—the non-state normative orders of Roma: scholarly debates and the Scandinavian knowledge chasm." *The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 48.1 (2016): 92-109.

Sandvik, Kristin Bergtora. "Blurring boundaries: Refugee resettlement in Kampala—between the formal, the informal, and the illegal." *PoLAR: Political and Legal Anthropology Review* 34.1 (2011): 11-32.

Sandvik, Kristin Bergtora (2006): Internasjonal strafferett: Rettferdighet som tilskuersport? *Samtiden*, 3. <http://samtiden.no/2011/01/13/internasjonal-strafferett-rettferdighet-som-tilskuersport/>

6. Makt, politikk og rettsliggjøringsdebatter

Zamboni, Mauro og og Hammerslev, Ole (2013): Lovgivning, politik og ret. I: Hammerslev og Rask Madsen (red.), *Rettssociologi – klassiske og moderne perspektiver*. Hans Reitzels Forlag: København, s. 711 – 725

Andenæs, Kristian: Om maktens rettsliggjøring og rettsliggjøringens maktpotensial. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*. Vol. 47, no. 4. s. 587-600.

Ravna, Øyvind (2011): *Samenes rett til land og vann, sett i lys av vekslende oppfatninger om samisk kultur i retts- og historievitenskapene*. I: *Historisk tidsskrift*, vol. 90 no. 2. s. 189-212.

Unjárgga gilisearvi/Nesseby bygdelag mot Finnmarkseiendommen HR-2018-456-P, (sak nr. 2017/860), sivil sak, anke over dom.

<https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2018/avgjorelser-mars-2018/saknr-2017-860.pdf>

Staten v/Landbruks- og matdepartementet mot Jovsset Ante Iversen Sara. HR-2017-2428-A, (sak nr. 2017/981), sivil sak, anke over dom,

<https://www.domstol.no/globalassets/upload/hret/avgjorelser/2017/avgjorelser-desember-2017/sak-nr.-2017-981.pdf>

7. Konfliktløsning, rettferdighet og straffekultur

Christie, Nils (1977): Konflikt som eiendom. *Tidsskrift for rettsvitenskap* 61. s. 113-132.

Laugerud, Solveig, and Åse Langballe (2017) "Turning the Witness Stand into a Speaker's Platform: Victim Participation in the Norwegian Legal System as Exemplified by the Trial Against Anders Behring Breivik." *Law & Society Review* 51.2 (2017): 227-251.

Hjorth, Ingeborg, and Line Gjermshusengen (2018). "Et minne i bevegelse." *Tidsskrift for kulturforskning* 2 (2018).

Franke, Katja, and Sigmund Book Mohn. "Utvisning som straff?: Om grensesnittet mellom strafferett og utlendingskontroll." *Tidsskrift for strafferett* 15.02 (2015): 154-176.

Smith, Peter Scharff. "Children of imprisoned parents in Scandinavia: their problems, treatment and the role of Scandinavian penal culture." *Law Context: A Socio-Legal J.* 32 (2015): 147.

Kort om emnet

Retts sosiologi er et samfunnsvitenskapelig fag som behandler retten i samfunnet. Mens rettsvitenskapen i snever forstand først og fremst tolker rettslige normer, er det retts sosiologiens oppgave å beskrive og analysere rettsnormenes og de rettslige institusjonenes plass og virkninger i det sosiale liv. Siktemålet med faget er å gi studentene anledning til å se retten i et videre perspektiv, og til å utvikle evnen til kritisk refleksjon om retten og retts sosiologien.

Det gis plass til nordiske sosiologer, jurister og retts sosiologers ulike tilnærminger til faget. Dette gjelder ideer om *hvordan* retts sosiologisk kunnskap produseres, om rettens formater og formål, samt spørsmålet om hva retts sosiologi egentlig er for?

Du blir introdusert for grunnleggende retts sosiologiske teoretiske perspektiver på retten med fokus på rettsliggjøring, rasjonalitet, makt og kjønn.

Faget anlegger et profesjonssosiologisk blikk på jussens aktører og praktisering av juss. Fremveksten av advokatrollen, grunnleggende dilemmaer for dommere og kvinnes inntog i jussen, gis særlig fokus.

Faget fokuserer på forholdet mellom velferd og medborgerskap. En innføring i klassiske perspektiver i nordisk retts sosiologi kombineres med analyser av rettighetskamper og utfordringer ved

realiseringen av rettigheter i enkeltborgeres liv. Kjønn belyses særlig. Tilgangen til rettshjelp er et annet viktig tema.

Faget belyser også aspekter ved rettens globalisering. Viktig her er begrepet rettspluralisme som et trekk ved retten i moderne samfunn, hvor en enhetlig nasjonal rett blir utfordret på flere måter. Kritisk oppmerksomhet rettes også mot fremveksten av internasjonale domstoler og organisasjoner som skal håndtere miljøproblematikk, menneskerettigheter, handel, krigsoppgjør, migrasjonsstrømmer og så videre.

I rettssosiologien er forholdet mellom rett, politikk og administrasjon et grunnleggende tema. Debatten om rettsliggjøring i kjølvannet av Makt- og demokratiutredningen belyser sider ved dette. Den historiske og nåtidige utviklingen av samenes rettigheter belyser viktige sider ved Norge som multi-etnisk samfunn.

Du vil også lære om ulike perspektiver på konfliktløsning, rettferdighet og straffekultur. Fokus gis her til forholdet mellom klassiske rettssosiologiske perspektiver på «konflikttyveri» og nåtidens rettslige rammeverk for å ivareta og mektig gjøre ofre, samt hva som er rettens grenser i forhold til å skape rettferdighet. Forholdet mellom straff og forvaltningspraksis, og straff og barns beste blir problematisert. Faget vil også bidra til forståelse av forholdet mellom retten og angrepet den 22 Juli 2011 og konsekvensene for norsk rettskultur.

Hva lærer du?

Læringsmålene for emnet omfatter obligatoriske og anbefalte forkunnskapskrav.

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

- Sentral rettssosiologisk teori (Weber, Habermas, Marx, Foucault, kjønn)
- Bruken av retten i velferdsstaten
- Rettssosiologiske temaer som: forhold mellom rett og makt, rettsliggjøring, rettspluralisme, konfliktløsningsordninger, og den juridiske profesjon.

Ferdigheter

Studenten skal:

- kunne presentere, drøfte og sammenligne rettssosiologisk teori og empirisk forskning.
- kunne belyse retten og rettslig baserte ordninger i et samfunnsmessig perspektiv, basert på rettssosiologisk teori og forskning.
- vise evne til kritisk refleksjon om retten, rettslig baserte ordninger, rettssosiologisk teori og forskning.

Generell kompetanse

- Studenten skal kunne formidle og drøfte sentralt fagstoff om rettssosiologiske teorier, problemstillinger og empiriske undersøkelser skriftlig.

På semestersiden står det :

Læringskrav

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av følgende tema:

- Sentral rettssosiologisk teori (Weber, Habermas, Marx)
- Utviklingen av nordisk rettssosiologi.
- Rettssosiologiske temaer som: forhold mellom rett og makt, rettsliggjøring, rettspluralisme, rettens globalisering, rett og kjønn, konfliktløsningsordninger, og den juridiske profesjon.

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

- Anvende eksisterende teorier og resultater fra empirisk forskning på retts sosiologiske problemstillinger
- Se retten i et videre perspektiv, og kan utvikle evnen til kritisk refleksjon om retten, basert på retts sosiologisk teori
- Kunne formulere retts sosiologiske problemstillinger basert på aktuelle rettslige problemstillinger i samfunnet

Generell kompetanse

- Studenten skal kunne formidle sentralt fagstoff om retts sosiologiske teorier, problemstillinger og empiriske undersøkelser skriftlig.

JUS4211 Sivilprosess

Ansvarlig faglærer: Anne Robberstad

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

Innføringslitteratur: Jørgen Vangsnes: Sivilprosess i et nøtteskall (Oslo 2015) erstattes av:
Jørgen Vangsnes: Sivilprosess i et nøtteskall (2. utg., Oslo 2018)

Hovedlitteratur:

- Anne Robberstad: Sivilprosess (3.utg., 2015) *eller* Anne Robberstad: Sivilprosess (4.utg. 2018).
(Ny utgave som alternativt pensum, innebærer økning på ca 30 s.)

- Alternativ 1 i eksisterende hovedlitteratur foreslås sløyfet:

Hov, Jo: Rettergang i sivile saker (1. utg. 2017) utgår.

(Etter lang overveielse er jeg kommet til at tiden har løpt fra denne boken, på flere måter. Blant annet er ikke grunnlovsendringene i 2014 medtatt.)

(nåværende alternativ 3, Backer: Norsk sivilprosess (2015), blir da nytt alternativ 2)

Tilleggslitteratur: (ny bok og ny artikkel inn):

-Stine Marie Uri: Adgangen til fastsettelsesdom for brudd på EMK, i Lov og Rett 08/2017 s 480-499.

-Hov, Jo: Rettergang i sivile saker (1. utg. 2017)

Forslag til rettskilder/litteratur som vil bedre kjønnsmessig balanse i faget/emnet. Er det aktuelle kjønnsperspektiv som kan inkluderes i faget?:

Særskilt litteratur om dette som er egnet, finnes så vidt vites ikke i dette faget.

Kjønnsperspektivet vil bli mer vektlagt i 4. utgave av min Sivilprosess.

Totalt antall sider hovedlitteratur: Økningen på ca 30 sider innebærer at Robberstad-alternativet (sammen med Møse/Aall) fortsatt ligger godt innenfor normen på 600 sider.

NORSKE VALGEMNER

JUR1511/JUS5511 Arbeidsrett

Ansvarlig faglærer: Johann Mulder

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

JUR1511

Innføringslitteratur

Evju, Stein, Arbeidsrettdisiplinen og arbeidsrettsforskningen i tilbakeblikk. Utviklingen av faget og forskningen fra fortid til nåtid, Arbeidsrett 2012 s. 1–29.

Evju, Stein, Utviklingstrekk i den individuelle arbeidsretten, Arbeidsrett 2011 s. 143–163.

Stokke, Torgeir Aarvaag, Kristine Nergaard og Stein Evju, Det kollektive arbeidslivet. 2. utg. 2013, kap. 2, 3 og 4.

Hovedlitteratur

Evju, Stein, Saklighet og saklighetsprøvelse. En rettsgenetisk studie, Arbeidsrett 2013 s. 82–111.

Skjønberg, Alexander Næss, Eirik Hognestad og Marianne Jenum Hotvedt, Individuell arbeidsrett. 2. utg. 2017, 540 s. Erstatte tidligere utg.

Støtte- og tilleggslitteratur

Bekkedal, Tarjei, Overkonstitusjonalisert og underanalysert. En EØS-rettslig analyse av Høyesteretts plenumavgjørelse i Havnarbeiderdommen [Holship], Jussens Venner 2017 s. 273–314.

Edvardsen, Kjetil, Retten til fast ansettelse – Praktiske problemstillinger tilknyttet grunnbemanningslæren, Arbeidsrett 2012 s. 103–141.

Evju, Stein, Styringsrett og restkompetanse, Arbeidsrett 2010 s. 49–65.

Evju, Stein: Utvalgte artikler 2001–2010, 2010.

Arbeidsrett og styringsrett – et perspektiv, s. 29–46.

Direktivimplementering og arbeidstageres søksmålsposisjon, s. 391–448.

van den Heuvel, Andreas, Litt om lønns- og arbeidsvilkår for utleide og utstasjonerte arbeidstakere, i Mulder, Bernard Johann, Hotvedt, Marianne Jenum, Marie Nesvik, Sundet, Tron Løkken, Sui generis. Festskrift til Stein Evju, 2016, s. 306–315.

Hotvedt, Marianne Jenum, Arbeidstaker – quo vadis? Den nyere utviklingen av arbeidstakerbegrepet, TfR 2018 s. 42–203.

Hotvedt, Marianne Jenum, og **Terese Smith Ulseth**, Arbeidsavtalen og styringsrett: Harmoni i endomsoktett, Arbeidsrett, 2013 s. 112–138.

Thorkildsen, Tarjei, Endring av tjenestepensjonsordninger – arbeidsrettslige aspekter, Arbeidsrett 2012 s. 59–79.

Thorkildsen, Tarjei og **Tonje H. Drevland**, Arbeidsgivers styringsrett – en restkompetanse?, Arbeidsrett 2010 s. 30–48.

Sundet, Tron Løkken, Tariffavtalen, 2014.

Forarbeider til endringer 2015 i arbeidsmiljøloven

Prop. 39 L (2014–2015), Innst. 208 L (2014–2015)

Prop. 48 L (2014–2015), Innst. 207 L (2014–2015)

Prop. 85 L (2015–2015), Innst. 75 L (2015–2016)

Kommentarutgaver til arbeidsmiljøloven:

Fougner, Jan, m.fl.

Jakhelln, Henning, m.fl. (red.), arbeidsrett.no

Johansen, Atle Sønsteli og **Einar Stueland** (red.)

(og nettversjoner av lovkommentarer)

JUS5511**Innføringslitteratur**

Evju, Stein, Arbeidsrettsdisiplinen og arbeidsrettsforskningen i tilbakeblikk. Utviklingen av faget og forskningen fra fortid til nåtid, Arbeidsrett 2012 s. 1–29.

Evju, Stein, Utviklingstrekk i den individuelle arbeidsretten, Arbeidsrett 2011 s. 143–163.

Stokke, Torgeir Aarvaag, Kristine Nergaard og **Stein Evju**, Det kollektive arbeidslivet. 2. utg. 2013, kap. 2, 3 og 4.

Hovedlitteratur

Evju, Stein, Informasjon og drøftelser som beslutningsvilkår, Arbeidsrett og arbeidsliv Bind 1, 2005 s. 263–273.

Evju, Stein, Permittering og trygd. Trekk av rettsutviklingen, i Utvalgte artikler 2001-2010, 2010, s. 567–598.

Evju, Stein, Saklighet og saklighetsprøvelse. En rettsgenetisk studie, Arbeidsrett 2013 s. 82–111.

Hotvedt, Marianne Jenum, Arbeidstaker – quo vadis? – Den nyere utviklingen av arbeidstakerbegrepet, TfR 2018 s. 42–103.

Hotvedt, Marianne Jenum, og **Terese Smith Ulseth**, Arbeidsavtalen og styringsrett: Harmoni i en domsoktett, Arbeidsrett 2013, s. 112–138.

Skjønberg, Alexander Næss, Eirik Hognestad og **Marianne Jenum Hotvedt**, Individuell arbeidsrett. 2. utg. 2017, 540 s. Erstatte tidligere utg.

Støtte- og tilleggslitteratur

Edvardsen, Kjetil, Retten til fast ansettelse – Praktiske problemstillinger tilknyttet grunnbemanningslæren, Arbeidsrett 2012 s. 103–141.

Evju, Stein, Direktivimplementering og arbeidstageres søksmålsposisjon, i: Stein Evju, Arbeidsrett: Utvalgte artikler 2001–2010, s. 391–448.

Evju, Stein, Styringsrett og restkompetanse, Arbeidsrett 2010 s. 49–65.

van den Heuvel, Andreas, Litt om lønns- og arbeidsvilkår for utleide og utstasjonerte arbeidstakere, i Mulder, Bernard Johann, Hotvedt, Marianne Jenum, Marie Nesvik, Sundet, Tron Løkken, Sui generis. Festskrift til Stein Evju, 2016, s. 306–315.

Hotvedt, Marianne Jenum, Prøvelsesrett på prøve. Har domstolen kompetanse til å prøve forholdsmessighet og rimelighet i saker om statsansattes stillingsvern? [Under utgivelse].

Strand, Vibeke Blaker, Forenklingsjuss – En trussel mot individers vern mot kjønnsdiskriminering?, Lov og Rett 2015, s. 449–470.

Sundet, Tron Løkken, Tariffavtalen, 2014.

Thorkildsen, Tarjei og **Tonje H. Drevland**, Arbeidsgivers styringsrett en restkompetanse?, Arbeidsrett 2010, s. 30–48.

Thorkildsen, Tarjei, Endring av tjenstepensjonsordninger – arbeidsrettslige aspekter, Arbeidsrett 2012 s. 59–79.

Forarbeider til endringer 2015 i arbeidsmiljøloven

Prop. 39 L (2014–2015), Innst. 208 L (2014–2015)

Prop. 48 L (2014–2015), Innst. 207 L (2014–2015)

Prop. 85 L (2015–2015), Innst. 75 L (2015–2016)

Kommentarutgaver til arbeidsmiljøloven:

Fougner, Jan, m.fl.

Jakhelln, Henning, m.fl. (red.), arbeidsrett.no

Johansen, Atle Sønsteli og **Einar Stueland** (red.)

(og nettversjoner av lovkommentarer)

Forslag til endring i hjelpemidler: (gjelder også JUR1512/JUS5512)

1. Ernes/Neumann/Sundet, Lov- og regelsamling 2018–19, 2. utg. 2018, eller tidligere utg. (<https://www.fagbokforlaget.no/Lov-og-regelsamling-i-arbeidsrett-2018-19/I9788245023626>).
2. Fauchald/Tuseth, Global and regional treaties (<https://www.akademika.no/global-and-regional-treaties-2016/fauchald-ole-kristian/tuseth-baard-sverre/9788280631237>).

Engelske valgemner

JUS5680 Internet Governance**Ansvarlig faglærer: Tobias Mahler**

Forslag til endring i læringskrav (må beskrives i kategoriene: kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse):

Knowledge

- Good knowledge of the steering and management of core elements of Internet infrastructure, particularly data transmission protocols and the Domain Name System.
- Good knowledge of the relevant regulatory roles played by the Internet Corporation for Assigned Names and Numbers (ICANN), Internet Engineering Task Force (IETF), Internet Society (ISOC), World-Wide Web Consortium (W3C) and International Telecommunications Union (ITU), along with shifting arrangements for governmental oversight of these bodies.
- Good knowledge of the interaction of legal and non-legal processes in the drafting and enforcement of basic Internet standards.

- Knowledge of the respective roles and relative utility of respectively (i) contractual mechanisms and (ii) legislative and treaty-based mechanisms for Internet governance, also in light of the EU legal framework for open Internet access.

Skills

- Elucidate the central legal aspects of Internet governance.
- Elucidate the regulatory role played by Internet architecture itself and how the technical standards for that architecture are developed.
- Critically evaluate the strengths and weaknesses of respectively contractual and statutory codes for Internet governance.

General competence

- Understanding of the principal characteristics of the governance of the Internet, particularly the Domain Name System.
- Understanding of the technology, business models and standards that form the basis of the Internet.
- Understanding of weaknesses and strengths of respectively contractual and statutory modes of regulation with respect to technology.
- Ability to suggest and assess alternative forms of regulation to traditional law.

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

Required Reading

- Milton L. Mueller, "Networks and States: The Global Politics of Internet Governance", MIT Press, 2010, Chapters 7-11 (approx. 140 pages).
- ICANN, "gTLD Applicant Guidebook" (4 June 2012), Module 1, Module 3 (excluding attachments) and "Registry agreement" (attachment to Module 5), (approx. 95 pages). The text can be downloaded from <http://www.icann.org/en/topics/new-gtld-program.htm>
- Lee A. Bygrave: "Internet Governance by Contract" Oxford University Press, 2015. (Chapters 2-4, 57 pages)
- Mueller, Milton and Badiei, Farzaneh, "Governing Internet Territory: ICANN, Sovereignty Claims, Property Rights and Country Code Top-Level Domains" (March 8, 2015). 18 Columbia Science and Technology Law Review; Vol. XVIII, 435 (56 pages).
- Frode Sørensen, "European Net Neutrality at the beginning of a new era", in Luca Belli, Net Neutrality Reloaded: Zero Rating, Specialised Service, Ad Blocking and Traffic Management, 2016 Annual Report of the UN IGF Dynamic Coalition on Net Neutrality, pp. 165 (18 pages)

Supplementary Reading

- Tobias Mahler, "Generic Top-Level Domains; A Study of Transnational Private Regulation", Edward Elgar Publishing, forthcoming.
- Milton Mueller, "Will the Internet Fragment?: Sovereignty, Globalization and Cyberspace", Polity, 2017

- Jeanette Hofmann, Christian Katzenbach, Kirsten Gollatz, "Between Coordination and Regulation: Conceptualizing Governance in Internet Governance" (August 21, 2014). HIIG Discussion Paper Series No. 2014-4; GigaNet: Global Internet Governance Academic Network, Annual Symposium 2014. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2484463>.
- Lee A. Bygrave and Jon Bing (eds.), *Internet Governance: Infrastructure and Institutions* (Oxford: Oxford University Press, 2009). (approx. 235 pages)
 - A.M. Froomkin, "Habermas@Discourse.Net: Toward a Critical Theory of Cyberspace", *Harvard Law Review*, 2003, vol. 116, no. 3, pp. 749–873.
- Jack Gold and Tim Wu, "Who Controls the Internet?" *Illusions of a Borderless World* (Oxford/New York: Oxford University Press, 2006)
- William J. Drake and Ernest M. Wilson III (eds.), *Governing Global Electronic Networks: International Perspectives on Policy and Power* (Cambridge, MA: Press, 2008)
- Milton Mueller, *Networks and States*, MIT Press, 2010. Chapters 4, 6, 10
- Lee A. Bygrave, "Internet Governance by Contract" Oxford University Press, 2015. (Chapters 5-8)

Forslag til rettskilder/litteratur som vil bedre kjønnsmessig balanse i faget/emnet. Er det aktuelle kjønnsperspektiv som kan inkluderes i faget?:

- Det er tatt inn litteratur som bedrer balansen, men det er fortsatt behov for ytterligere forbedringer fremover. Foreløpig har jeg ikke funnet en god vinkling på kjønnsperspektiv i dette faget, som stort sett dreier seg om Internettets tekniske arkitektur.

Totalt antall sider hovedlitteratur: 354

NB! In addition, students will need to identify and read additional literature of relevance to the term paper.

JUS5540 Public International Law:**Forslag til endring i læringskrav (må beskrives i kategoriene: kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse):**

We will update the pensum for Public International Law, in order to use the latest edition of the textbook: International Law Fifth Edition Edited by Malcolm Evans May 2018 ISBN: 9780198791836.

JUS5641 Electronic Communication Law.

Ansvarlig faglærer: Tobias Mahler og Kristin S. Sandvik

Endringsforslag i litteratur, hjelpemidler og læringskrav.

Med dette foreslås det at faget JUS5641 Electronic Communications Law nedlegges høsten 2018 og det opprettes ett nytt emne «Robot Regulation» samme semester. Faget inngår i LLM ICT law, og det tilbys også som valgfag i MiR (både bachelor og master).

Det er ønskelig å gjennomføre endringen allerede fra høsten 2018, av følgende grunner:

- Her erstattes det et fag preget av tradisjonelle forelesninger med et nytt tilbud som bruker varierte undervisningsmetoder basert på «flipped classroom» konseptet (inkludert studentpresentasjoner og audiovisuelle elementer, se under). Faget er ment å støtte opp under fakultetets planlagte satsning på et senter for fremragende undervisning.
- Sammenlignet med «Electronic Communications Law» er «Robot Regulation» bedre forankret i pågående og planlagt forskning ved Senter for rettsinformatikk og fakultetet forøvrig. Det er også mulig at faget kan ha større interesse blant studenter.
- Ansvarlig faglærer har ikke undervist «Electronic Communications Law» de siste 2 årene, pga. forskningstermin og sykdom. I en slik situasjon er det bedre å

investere arbeidstiden i å bygge opp et fremtidsrettet fag, fremfor å oppdatere et fag opprettet på 1990-tallet.

- Dersom fokuset på Electronic Communications Law skulle opprettholdes i emnet, ville det kreve omfattende endringer før semesterstart. Det ventes at EU vedtar et nytt regelverk til sommeren, og dette kommer antagelig på et tidspunkt som gjør det vanskelig å integrere det i undervisning og eksamen. Det er lite hensiktsmessig å gjennomføre en slik oppdatering av emnet nå, dersom faget ikke skal videreføres. Det finnes p.t. heller ikke litteratur som fokuserer på det nye regelverket. Derfor er det bedre å skifte fokus nå.
- Forslaget er primært et tiltak for å oppdatere innholdet i LLM ICT law. Det er ikke meningen at forslaget skal foregripe den pågående evalueringen av valgfagsporteføljen i MiR. Det legges til grunn at valgfaget vil bli vurdert på ordinær måte i den pågående søknadsprosessen.
- Ansvarlig faglærer har diskutert den foreslåtte eksamensformen med Axel Hjelme og Kristin Steen Slåttå ved eksamensavdelingen, og det er ingen store administrative hindringer. Den nye eksamensformen vil også være rimeligere enn dagens eksamen på emnet (som består av mid-term paper pluss skoleeksamen).
- Det gjennomføres en siste eksamen i Electronic Communications Law høsten 2018 for eventuelle studenter som ønsker å gjenta emnet. (Det er mindre enn 1/3 overlapp mellom JUS5641 og det nye emnet).

JUS5xxx/JUR1xxx: Fagområde: ~~Electronic communications law~~

Robot Regulation

Navn på ansvarlig faglærer: Tobias Mahler og Kristin B. Sandvik

Forslag til endring i læringskrav (må beskrives i kategoriene: kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse):

Knowledge

- Overview of key regulatory issues raised by emerging developments in robotics, including autonomous vehicles, autonomous weapons, human-robot interaction, and cyborgs.

- Knowledge of how the law regulates robots and cyber-physical systems with respect to safety and regulatory oversight, liability, privacy and security.
- Knowledge of regulatory issues raised by artificial intelligence, including discrimination, transparency, privacy, and use for law enforcement.
- Good knowledge of a specific sub-set of regulatory issues in a focus area selected by student groups in agreement with the teacher.

Skills

- Ability to discuss regulatory issues in light of ethical, gender and technical perspectives in robotics.
- Ability to reflect over the need for regulation of robotics and artificial intelligence.
- Ability to participate in policy debates about emerging issues in robotics and their regulation at domestic, European and international level.

General competence

- Understanding how the emergence of robotics may affect society, including in sectors such as transport, health, employment, and public security.
- Understanding of weaknesses and strengths of regulation, and its effect on innovation.
- Development of oral presentation skills.

Exams:

Bachelor students

- [Compulsory activity](#): Mandatory participation in working group. The group prepares an oral presentation, which forms the basis for a short film (20-30 minutes). All students must submit a short report (up to 1 page) describing how they contributed to group work done in this course. This report must be added to the individual term paper, but it is not graded.
- Individual term paper (2000 words)

Master students

- [Compulsory activity](#): Mandatory participation in working group. The group prepares an oral presentation, which forms the basis for a short film (20-30 minutes). All students must submit a short report (up to 1 page) describing how they contributed to group work done in this course. This report must be added to the individual term paper, but it is not graded. Each student must also submit three questions that would be suitable for the oral examination.

Exams

- Individual short paper (2000 words) – counting 50 %
- Group exam, based on the short film created by the group during the course and individual questions/discussions with each of the group members - counting 50 %

Hver gruppeeksamen kan vare opp til 30 min (filmvisning) + 45 min (diskusjon/eksaminasjon med gruppemedlemmene), sensorene har i tillegg 15 min til å diskutere karakterfastsettelsen, sensoruttellingen vil da bli 1,5 t per gruppe på mellom 4-5 studenter. Karakteren settes på basis av filmen som gruppen har utarbeidet, gruppemedlemmene kan videre gis ulik karakter på gruppeeksamen basert på deres individuelle presentasjon i diskusjonen/eksaminasjonen. Det settes en samlet individuell karakter for hvert gruppemedlem på gruppeeksamen.

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttlitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

Mandatory reading

Leenes, R.E., and others, "Regulatory challenges of robotics: Some guidelines for addressing legal and ethical issues", **Law, Innovation and Technology**, (2017) **9**(1), 1 (44 pages)

European Parliament Resolution of 16 February 2017 with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)), P8_TA (2017) 005, (23 pages).

Neil M. Richards and William D. Smart, "How should the law think about robots?", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 3 (20 pages)

Trevor N. White, Seth D. Baum, "Liability for Present and Future Robotics Technology", in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017, DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0005 (18 pages)

F. Patrick Hubbard, "Allocating the risk of physical injury from 'sophisticated robots': Efficiency, fairness, and innovation", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 25 (25 pages)

Curtis E.A. Karnow, "The application of traditional tort theory to embodied machine intelligence", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 51 (26 pages)

Joanna J. Bryson, Mihailis E. Diamantis, Thomas D. Grant, "Of, for, and by the people: the legal lacuna of synthetic persons", *Artificial Intelligence and Law*, 25(3) (2017), 273-291 (18 pages)

Meg Leta Jones and Jason Millar, "Hacking Metaphors in the Anticipatory Governance of Emerging Technology: The Case of Regulating Robots", in Roger Brownsword, Eloise Scotford, and Karen Yeung, *the Oxford Handbook of Law, Regulation and Technology*, Oxford University Press, 2017, 596-619 (23 pages)

Peter Asaro, Jus nascendi, robotic weapons and the Martens Clause, in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing, 2016 (19 pages)

Total: 216 pages.

NB! Further literature must be read in connection with individual and group research conducted during this course.

Further reading (starting points for group work)

Legal approaches to robotics:

Calo, Ryan, "Robots in American Law "(2016). University of Washington School of Law Research Paper No. 2016-04, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2737598>

Ryan Calo, [Robots as Legal Metaphors](#), 30 Harvard J. Law & Technology, 209-37 (2016).

Ryan Calo, [Robotics and the Lessons of Cyberlaw](#), 103 Calif. L. Rev. 513-63 (2015).

Autonomous vehicles:

Jason Millar, “Ethics Settings for Autonomous Vehicles”, in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017,

DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0002

Wulf Loh, Janina Loh, “Autonomy and Responsibility in Hybrid Systems, The Example of Autonomous Cars”, in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017,

DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0003

Jeffrey K. Gurney, “Imputing Driverhood, Applying a Reasonable Driver Standard to Accidents Caused by Autonomous Vehicles”, in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017,

DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0004

Drones:

Rufus Ballaster, Andrew Firman, Eleanor Clot, “A Practical Guide to Drone Law”, Law Brief Publishing 2017

Privacy:

M. Ryan Calo, “[Robots and Privacy](#)”, in Patrick Lin et al. (eds.) *Robot Ethics: The Ethical and Social Implications of Robotics*, MIT Press 2012, 187-202

Human-Robot Interaction:

Jesse Kirkpatrick, Erin N. Hahn, Amy J. Haufler, “Trust and Human–Robot Interactions”, in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017, DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0010

Kate Darling, “‘Who’s Johnny?’ Anthropomorphic Framing in Human–Robot Interaction, Integration, and Policy”, in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017, DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0012

Kate Darling, “Extending legal protection to social robots: The effects of anthropomorphism, empathy, and violent behavior towards robotic objects”, in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 213 (26 pages)

Healthcare robots:

Aimee van Wynsberghe, *Healthcare robots: ethics, design and implementation*, Ashgate Publishing 2015

Human-robot interaction, gender and sex:

Nomura Tatsuya, "[Robots and Gender](#)", *Gender and the Genome*, Volume 1, Issue 1, 2017

Russell, Anna C. B. 2009. "Blurring the Love Lines: The Legal Implications of Intimacy with Machines." *Computer Law & Security Review* 25 (5): 455–63.

Ezio Di Nucci, "[Sex Robots and the Rights of the Disabled](#)", in John Danaher and Neil McArthur, *Robot Sex, Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017

Litska Strikwerda, "Legal and Moral Implications of Child Sex Robots", in John Danaher and Neil McArthur, *Robot Sex, Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017

Law enforcement:

Kristen Thomasen, "Examining the constitutionality of robot-enhanced interrogation", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016

Lisa A. Shay et al., "Confronting automated law enforcement", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

Mandatory reading

Leenes, R.E., and others, "Regulatory challenges of robotics: Some guidelines for addressing legal and ethical issues", **Law, Innovation and Technology**, (2017) 9(1), 1 (44 pages)

European Parliament Resolution of 16 February 2017 with Recommendations to the Commission on Civil Law Rules on Robotics (2015/2103(INL)), P8_TA (2017) 005, (23 pages).

Neil M. Richards and William D. Smart, "How should the law think about robots?", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 3 (20 pages)

Trevor N. White, Seth D. Baum, "Liability for Present and Future Robotics Technology", in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017, DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0005 (18 pages)

F. Patrick Hubbard, "Allocating the risk of physical injury from 'sophisticated robots': Efficiency, fairness, and innovation", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 25 (25 pages)

Curtis E.A. Karnow, "The application of traditional tort theory to embodied machine intelligence", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 51 (26 pages)

Joanna J. Bryson, Mihailis E. Diamantis, Thomas D. Grant, "Of, for, and by the people: the legal lacuna of synthetic persons", *Artificial Intelligence and Law*, 25(3) (2017), 273-291 (18 pages)

Meg Leta Jones and Jason Millar, "Hacking Metaphors in the Anticipatory Governance of Emerging Technology: The Case of Regulating Robots", in Roger Brownsword, Eloise Scotford, and Karen Yeung, *the Oxford Handbook of Law, Regulation and Technology*, Oxford University Press, 2017, 596-619 (23 pages)

Peter Asaro, Jus nascendi, robotic weapons and the Martens Clause, in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing, 2016 (19 pages)

Total: 216 pages.

NB! Further literature must be read in connection with individual and group research conducted during this course.

Further reading (starting points for group work)**Legal approaches to robotics:**

Calo, Ryan, "Robots in American Law "(2016). University of Washington School of Law Research Paper No. 2016-04, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2737598>

Ryan Calo, [*Robots as Legal Metaphors*](#), 30 Harvard J. Law & Technology, 209-37 (2016).

Ryan Calo, [*Robotics and the Lessons of Cyberlaw*](#), 103 Calif. L. Rev. 513-63 (2015).

Autonomous vehicles:

Jason Millar, "Ethics Settings for Autonomous Vehicles", in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017,

DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0002

Wulf Loh, Janina Loh, "Autonomy and Responsibility in Hybrid Systems, The Example of Autonomous Cars", in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017,

DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0003

Jeffrey K. Gurney, "Imputing Driverhood, Applying a Reasonable Driver Standard to Accidents Caused by Autonomous Vehicles", in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017,

DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0004

Drones:

Rufus Ballaster, Andrew Firman, Eleanor Clot, "A Practical Guide to Drone Law", Law Brief Publishing 2017

Privacy:

M. Ryan Calo, "[*Robots and Privacy*](#)", in Patrick Lin et al. (eds.) *Robot Ethics: The Ethical and Social Implications of Robotics*, MIT Press 2012, 187-202

Human-Robot Interaction:

Jesse Kirkpatrick, Erin N. Hahn, Amy J. Haufler, “Trust and Human–Robot Interactions”, in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, [Oxford University Press, 2017](#), DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0010

Kate Darling, “‘Who’s Johnny?’ Anthropomorphic Framing in Human–Robot Interaction, Integration, and Policy”, in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017, DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0012

Kate Darling, “Extending legal protection to social robots: The effects of anthropomorphism, empathy, and violent behavior towards robotic objects”, in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016, 213 (26 pages)

Healthcare robots:

Aimee van Wynsberghe, *Healthcare robots: ethics, design and implementation*, Ashgate Publishing 2015

Human-robot interaction, gender and sex:

Nomura Tatsuya, “[Robots and Gender](#)”, *Gender and the Genome*, Volume 1, Issue 1, 2017

Russell, Anna C. B. 2009. “Blurring the Love Lines: The Legal Implications of Intimacy with Machines.” *Computer Law & Security Review* 25 (5): 455–63.

Ezio Di Nucci, “[Sex Robots and the Rights of the Disabled](#)”, in John Danaher and Neil McArthur, *Robot Sex, Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017

Litska Strikwerda, “Legal and Moral Implications of Child Sex Robots”, in John Danaher and Neil McArthur, *Robot Sex, Social and Ethical Implications*, MIT Press 2017

Law enforcement:

Kristen Thomasen, "Examining the constitutionality of robot-enhanced interrogation", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016

Lisa A. Shay et al., "Confronting automated law enforcement", in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016

Military robots and autonomous weapons:

Peter W. Singer, "Wired for War: The Future of Military Robots", Brookings Opinions blog post, August 28, 2009, available at <https://www.brookings.edu/opinions/wired-for-war-the-future-of-military-robots/>

Leonard Kahn, "Military Robots and the Likelihood of Armed Combat", in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017, DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0018

Ian Kerr and Katie Szilagyi, "Asleep at the switch? How killer robots become a force multiplier of military necessity"; in Ryan Calo, A. Michael Froomkin and Ian Kerr (ed.), *Robot Law*, Edward Elgar Publishing 2016

Artificial intelligence:

Ryan Calo, "Artificial Intelligence Policy: A Primer and Roadmap", 2017, available at SSRN, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3015350>

Lawrence B. Solum, "Legal Personhood for Artificial Intelligences". *North Carolina Law Review*, Vol. 70, p. 1231, 1992, available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1108671>

Shannon Vallor, George A. Bekey, "Artificial Intelligence and the Ethics of Self-Learning Robots", in Patrick Lin, Keith Abney, and Ryan Jenkins (ed.), *Robot Ethics 2.0: From Autonomous Cars to Artificial Intelligence*, Oxford University Press, 2017, DOI:10.1093/oso/9780190652951.003.0022

Frank Pasquale, *The black box society: The secret algorithms that control money and information*, Harvard University Press, 2015.

Lilian Edwards, Michael Veale, "Slave to the algorithm? Why a 'right to an explanation' is probably not the remedy you are looking for", *Duke Law & Technology Review*, 2017, 16, 18-84.

Sandra Wachter, Brent Mittelstadt, Luciano Floridi, "Why a right to explanation of automated decision-making does not exist in the general data protection regulation" *International Data Privacy Law*, 2017, 7(2), 76-99.

Nick Bostrom, *Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies*, Oxford University Press, 2016
Forslag til endring i fagbeskrivelse:

Course content

This course addresses emerging regulatory issues related to robotics. The point of departure of the course is the increasing significance robots have in our society, which not only raises technical issues, but also regulatory and policy concerns.

Recent advances in robotics and artificial intelligence indicate that robots gradually become a reality in society, rather than just in science fiction. Applications include autonomous cars and other vehicles, autonomous weapons, as well as assistants in many fields, including healthcare. Thus, the forms and purposes of robots differ, so it may be impossible to develop one singular regulatory response to the broad field of robotics. On the other hand, there are certain recurring features of robots, which are relevant in a regulatory context.

Lawmakers are currently developing new concepts and definitions, concurrent with the potential drafting of a new legal framework. One of these attempts is the European Parliament's working definition of a "smart robot": Its characteristics include (i) the acquisition of autonomy through sensors or data exchange, (ii) potentially self-learning, (iii) at least a minor physical support, (iv) the adaptation of its behaviour and actions to the environment, as well as (v) absence of life in the biological sense.

Artificial intelligence (AI) technology is also relevant. Whether or not embodied in a physical robot, AI is increasingly deployed in a wide range of contexts. These include predictive policing, chatbots, and corporate decision-making. Amongst the challenges with AI has been the potential for bias in decision-making, which can contribute to discrimination, including for gender or race.

The analysis of regulatory issues takes particular account of ethical and gender perspectives. Ethical concerns arise, for example, when robots such as autonomous weapons or vehicles decide about life or death, and when they calculate risk. Moreover, ethical issues are crucial for all human-robot interaction, such as in the context of healthcare robots.

When humans and robots interact, there can be issues with respect to both human gender and robot gender. The clearest example of the latter is the development of sex robots.

This course examines how robots and artificial are regulated *de lege lata*, and tracks the discourse about the need for new law (*de lege ferenda*). It is far from clear how society

should respond to the emergence of these technologies, and students should think creatively about these questions. The course also tracks the development of soft law, such as codes of conduct for robot engineers.

Relevant legal and regulatory issues include the following:

- Responsibility, accountability, liability and insurance
- Regulatory oversight by the proposed European Agency for Robotics and Artificial Intelligence
- Regulatory frameworks for safety, security, and privacy
- Robots and networks (network neutrality; cloud computing)
- Autonomous weapons systems and public international law
- Human dignity, gender issues and privacy in the context of healthcare robots, cyborgs and augmented humans
- Regulatory responses to emerging artificial intelligence

Forslag til rettskilder/litteratur som vil bedre kjønnsmessig balanse i faget/emnet. Er det aktuelle kjønnsperspektiv som kan inkluderes i faget?:

When humans and robots interact, there can be issues with respect to both human gender and robot gender. The clearest example of the latter is the development of sex robots.

Totalt antall sider hovedlitteratur:

216 pages. NB! Further literature must be read in connection with individual and group research conducted during this course. See recommended reading.

JUS5870 Arbeidsrett

Ansvarlig Faglærer: Johann Mulder

Forslag til endring i hjelpemidler:

1. Ernes/Neumann/Sundet, Lov- og regelsamling 2018–19, 2. utg. 2018, eller tidligere utg. (<https://www.fagbokforlaget.no/Lov-og-regelsamling-i-arbeidsrett-2018-19/I9788245023626>).
2. Fauchald/Tuseth, Global and regional treaties (<https://www.akademika.no/global-and-regional-treaties-2016/fauchald-ole-kristian/tuseth-baard-sverre/9788280631237>).

HUMR5502 Menneskerettigheter (Dealing with Diversity: Human Rights Approaches to Ethnic Conflict)

Ansvarlig faglærer: Stener Ekern

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

Disse går ut av hovedlitteraturlista:

Butenschön, Nils, «State, Power ...» (2000) (25 pp)

Ekern, Stener, «Visions of the Right Order ...» (2005) (25 pp)

Disse går inn på hovedlitteraturlista:

Butenschøn, Nils, "Israeli Ethnocracy and the Israeli-Palestinian Citizenship Complex", in Nils Butenschøn and Roel Meijer (eds.) 2018, *The Middle East in Transition. The Centrality of Citizenship*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing pp 27-48. (21 pp)

Ekern, Stener, "Between Relations and Rights: Writing Constitutions in Mayan Guatemala", *The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law*, 2018, DOI: 10.1080/07329113.2018.1434724. (20 pp)

Denne flyttes opp fra støttelitteraturen til hovedlitteraturen:

Aspinall, Edward, "The Construction of Grievance. Natural Resources and Identity in a Separatist Conflict", *Journal of Conflict Resolution*, 51 (6): 950-972, December 2007. (22 pp)

Denne flyttes ut av hovedlista og inn på støttelista:

Bassouni, Cherif, «Perspectives on», *Virginia Journal of International Law*, 50 (2) (2010). (54 pp)

Denne tas helt ut:

Clark, Janine N, "Peace, Justice, and the ICC ..", *Journal of International Criminal Justice* 9 (3) (2011). (24 pp)

Totalt antall sider hovedlitteratur: 612

HUMR5131 Menneskerettigheter (Human Rights in History, Philosophy and Politics):

Ansvarlig faglærer: Stener Ekern

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

Hovedlitteratur:

Main Books:

Nickel, James, *Making Sense of Human Rights* (2007). Før var alle kapitlene fra 1 til 11 (pp 7-184, 178 sider) pensum, nå tas kapitlene 8-11 ut slik at pensum blir ch 1-7, pp 7-122 (115 pp).

Book Chapters:

Hunt, Lynn, *Inventing Human Rights* (2007). Før var kapittel 3 obligatorisk og 4 anbefalt, nå er bade 3 og 4 samt introduksjonen obligatorisk slik: Introduction, pp 15-34, ch 3-4, 113-176 (82 pp),

Waldron (ed), *Nonsense ...* (1987), utgår.

Nytt bokkapittel:

Fagan, Andrew: *Human Rights and Cultural Diversity. Core Issues and Cases*, Edinburgh: Edinburgh University Press 2017, ch 5, pp 127-162 (34 pp).

Nytt bokkapittel:

Beitz, Charles, *The Idea of Human Rights*, Oxford: Oxford University Press 2009, ch 1, 3-5 (90 pp).

Articles and Book Chapters Online:

Beitz 2003 in *Daedalus*, (11 pp) utgår.

Ekern 2003 in *Human Rights in Development Yearbook*, (24 pp) utgår.

Pogge 1995 in *Jahrbuch für Recht und Ethik*, (18 pp) flyttes til anbefalt lesning.

Sen 2004 in *Philosophy and Public Affairs*, (41 pp) flyttes til anbefalt lesning.

Ny artikkel:

Ekern, Stener, Towards a Mayan Theory of Human Rights: Sacred Equilibria and the Consequences of Disrespect, *Nordic Journal of Human Rights*, Vol 34 (4) (2017), 272-288 (16 pp).

Donnelly, Jack, 'The Relative Universality of Human Rights' in *Human Rights Quarterly* Vol 29 (2) (2007), 281-306 (36 pp).

Total:

Recommended (anbefalt):

Griffin, James, *On Human Rights* (2008). Før var kapitlene 1-8 anbefalt (110 pp), nå bare ch 2 (28 pp).

Hunt, Lynn, *Inventing ...* (2007). Kapittel 4 er flyttet opp til obligatorisk lesning.

Tas ut:

Leebaw, Anne B (2008), in *Human Rights Quarterly*.

Totalt antall sider hovedlitteratur: 813

HUMR5132 Human Rights Law in Context

Ansvarlig faglærer: Gentian Zyberi

Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn):

To be added:

Deborah Rhode, Access to Justice, 69(5) Fordham Law Review (2001), pp.1785-1819 (34 pages).

Total: 810 pages.